BAKI DÖVLƏT UNİVERSİTETİ

2021-ci ildə "Fəlsəfə tarixi və mədəniyyətşünaslıq" kafedrasının elmi plan üzrə yerinə yetirilmiş elmi-tədqiqat işlərinin nəticələrinin

HESABATI

Mövzunun adı:	**"Fəlsəfə tarixinin və mədəniyyətşünaslığın aktual problemləri"**
Mövzu rəhbərinin soyadı, adı və atasının adı:	**Prof.Rəbiyyət Nurullah qızı Aslanova**
Mövzunun icra müddəti (başlama və bitmə tarixi):	**01 yanvar 2021-ci il - 01 yanvar 2022-ci il**

Bakı - 2021

Mövzu üzrə icraçılar haqqında məlumat (rəhbər daxil olmaqla):

S/S	Soyadı, adı, atasının adı	Struktur	Doğum tarixi	Vəzifəsi	Ştat vahidi	Elmi adı və dərəcəsi
1.	Aslanova Rəbiyyət Nurullah	Fəlsəfə tarixi və mədəniyyətşünaslıq	04.07.1951	tam ştat kafedra müdiri , 0,5 ştat müəllim	tam ştat kafedra müdiri , 0,5 ştat müəllim	Prof., f.e.d.
2.	Mürşüdlü Qəmər Cəfər	Fəlsəfə tarixi və mədəniyyətşünaslıq	31.08.1950	tam ştat müəllim	tam ştat müəllim	Dosent, f.ü.f.d.
3.	Ağabəyova Ülviyyə Rizvan	Fəlsəfə tarixi və mədəniyyətşünaslıq	14.11.1965	tam ştat müəllim	tam ştat müəllim	Dosent, f.e.n
4.	Fərəcova Fidan Fərid qızı	Fəlsəfə tarixi və mədəniyyətşünaslıq	30.01.1963	tam ştat müəllim	tam ştat müəllim	Dosent, f.ü.f.d.
5.	Nemətzadə Səbirə Ələskər	Fəlsəfə tarixi və mədəniyyətşünaslıq	14.08.1969	0,5 ştat müəllim	0,5 ştat müəllim	Dosent, f.e.n
6.	Süleymanov Nərman Salman	Fəlsəfə tarixi və mədəniyyətşünaslıq	14.06.1967	tam ştat müəllim	tam ştat müəllim	Dosent, f.ü.f.d.
7.	Salmanova Şəlalə Sabir	Fəlsəfə tarixi və mədəniyyətşünaslıq	12.08.1975	0,5 ştat müəllim	0,5 ştat müəllim	Dosent/ əvəzi, f.ü.f.d.
8.	Veyisova Samira Məlik qızı	Fəlsəfə tarixi və mədəniyyətşünaslıq	29.08.1967	tam ştat müəllim	tam ştat müəllim	Dosent, f.ü.f.d.
9.	Vəliyev Daxil Cahangir oğlu	Fəlsəfə tarixi və mədəniyyətşünaslıq	18.09.1980	tam ştat dekan müavini, 0,5 ştat müəllim	tam ştat dekan müavini, 0,5 ştat müəllim	Dos/əv, f.ü.f.d.
10	Misirxanova Sevinc Zakir	Fəlsəfə tarixi və	10.10.1969	tam ştat müəllim	tam ştat müəllim	Müəllim

.	qızı	mədəniyyət şünaslıq				

1		**Mövzu üzrə cari ildə yerinə yetirilmiş elmi işlər** *(plan üzrə mövzunun aktuallığı və məqsədi göstərilməklə və 2 səhifədən çox olmamaqla)*
		Mövzunun adı: "Fəlsəfə tarixinin və mədəniyyətşünaslığın aktual problemləri" **Mövzunun aktuallığı və məqsədi:** Tədqiqat işlərində Fəlsəfə tarixinin və mədəniyyətşünaslığın aktual problemlərindən olanyeni dövr Azərbaycan fəlsəfəsinin əsas inkişaf mərhələlərini və ideya istiqamətlərini yarandıqları ictimai-siyasi və mədəni mühit kontekstində araşdırmaq, ekzistensializm konsepsiyasında antropoloji ideyaların tədqiqi, Türk mifologiyasının əsas xüsusiyyətlərinin araşdırılması, psixoanaliz prinsiplərinin formalaşmasını və mədəniyyətlərin öyrənilməsi üçün əhəmiyyətini, qədim Çin mifologiyasının fərqli xüsusiyyətlərini və incəliklərini müəyyənləşdirmək və s. əsas məqsədlər kimi qarşıya qoyulmuşdur.Bu tədqiqatların fəlsəfə tarixinin və mədəniyyətşünaslığın aktual problemlərinin ortaya qoyulmasına və araşdırılmasına xidmət edir. **Elmi tədqiqat işi 1. Mahmud Qaşqarinin, Yusif Balasuqunlunun tarixi-fəlsəfi, hüquqi-siyasi görüşləri** **Elmi tədqiqat işi üzrə çalışan əməkdaşlar:** prof. R.N.Aslanova Orta əsrlərdə türk xalqlarının fəlsəfi fikir tarixində sosial-siyasi təşkilatlanmanın ən yüksək forması olan dövlətin yaranması və təkəmmül prosesi, dövlət idarəçiliyinin formaları, dövlət təsisatları və onların təsnifatı, dövlət fəaliyyətində hakimiyyət bölgüsü, ideal dövlət və cəmiyyət ideyaları önəmli yer tuturdu. Türk xalqlarının məşhur simalarından biri olan Yusif Xas Hacib Balasuqunlunun(1017-1077) türk zehniyyəti və dövlətçilik tarixi üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən "Qutadqu-bilik" adlı poemasında bu fikirlər geniş izahını tapmışdır. Əsəri əslində "Dövlətnamə" də adlandırmaq olar. "Çinlilər əsərə "Ədalət mülkü" dedilər, "Maçin məlikinin nədimləri" "Məmləkətin aynası" adlandırmış, Gündoğanlılar "Zinətül-üməra",iranlılar "türkün şahnaməsi" adı verdilər. Bu yolla bəziləri bu kitabı "Məmləkətin nəsihətnaməsi" ,turanlılar isə "Qutadqu-bilik"(səadət gətirən elm) adlandırdılar." **Aktuallığı:** Son illər Yusif Balasuqunlu, Mahmud Qaşqari, Fəzlullah Rəşidəddin kimi görkəmli alimlərin tarixi-fəlsəfi irsinə diqqətin artması türk xalqlarının tarixdə yerinin və rolunun yenidən dəyərləndirilməsi zərurətindən irəli gəlir. Vilayət tərk edilir, törə tərk edilməz" fikrində köçəri xalqların həyatında yeni torpaqların tutulması sonrası yurd yaratmaq ənənəsi var idi, adət-ənənənin dəyişilməsi ehtimalı belə yolverilməz idi.

		Məqsədi: Mahmud Qaşqari və Yusif Balasuqunlu yaradıcılığında fəlsəfi, siyasi ideyaların tədqiqi **Alınmış nəticələr:** Mahmud Qaşqarinin "Divani-lüğəti-türk" əsərində "törə"yə dair maraqlı fikirlər mövcuddur." Toplumun idarə olunmasında mühüm rol oynayan "törə" uzun əsrlər boyu rəsmi qanunlarla yanaşı, öz təsir qüvvəsini saxlayan qeyri-rəsmi göstərişlər sistemi kimi mövcud olmuşdur. **Elmi tədqiqat işi 2. XX yüzilin əvvəllərində Azərbaycanda ictimai-fəlsəfi fikrin inkişaf meylləri** **Elmi tədqiqat işi üzrə çalışan əməkdaşlar:** dos. Q.C.Mürşüdlü Elmi-tədqiqat işində XX əsrdə Azərbaycan ictimai-fəlsəfi fikrinin inkişafını şərtləndirən sosial-siyasi, iqtisadi və mədəni amillər kontekstində fəlsəfi fikrin inkişaf xüsusiyyətləri yığcam təhlil olunur və ictimai-fəlsəfi fikrin inkişafının keyfiyyətcə fərqli mərhələləri fərqləndirilir. **Aktuallığı:** Araşdırma əsasən birinci mərhələdə, yəni 1920-ci ilə qədərki dövrdə ictimai-fəlsəfi fikrin inkişaf istiqamətlərinin müəyyənləşdirilməsi və təhlili üzərində aparılır. Bu dövr maarifçiliyi XIX əsr maarifçiliyinin məntiqi nəticəsi kimi nəzərdən keçirilir. Elmi çalışmada milli-mənəvi dəyərlərin dirçəlişində və bu dəyərlərə söykənən ictimai-fəlsəfi fikrin formalaşmasında maarifçilərin fəaliyyəti işıqlandırılır, Azərbaycan ziyalılarının parlaq bir pleyadasının millət, milli mədəniyyət, milli birlik, dil və din birliyi və s. kimi anlayışların mahiyyətinə, məzmun tutumuna və milli tərəqqidə onların yerinə dair fikirləri təhlil olunur. **Məqsədi:** Tədqiqat işində ən yeni dövr Azərbaycan fəlsəfəsinin əsas inkişaf mərhələlərini və ideya istiqamətlərini yarandıqları ictimai-siyasi və mədəni mühit kontekstində araşdırmaq, hər mərhələnin səciyyəvi xüsusiyyətlərini və onları doğuran səbəbləri təhlil etmək nəzərdə tutulmuşdur. **Alınmış nəticələr:** Tədqiqat işində göstərilir ki, araşdırılan dövrdə yazıb-yaratmış maarifçi və aydınlarımız milli ideologiyamızın əsaslarını yaratmaqla milli dövlətçilik fəlsəfəmizin sonrakı inkişafı üçün işıqlı bir yol açmışlar. **Elmi tədqiqat işi 3. İnsanın varlığı ölməzlik** ideyasının əsası kimi **Elmi tədqiqat işi üzrə çalışan əməkdaşlar:** dos. F.F.Fərəcova Insan həyatının tərifi, onun hüdudları və ölməzliyi fəlsəfi və bioloji elmlərin diqqətini cəlb edən ayrıca böyük bir elmi problemdir. Məqalədə ölməzlik ideyasının insan həyatının bioloji, sosial və mədəni amil və aspektləri ilə bağlı olan zəmin və şərtləri araşdırılır.

		Aktuallığı: Insan ölməzliyi anlayışının izahı antik dövründən başlayaraq müasirliyə qədər mədəniyyətdə özünə məxsus böyük yer tutur. Buna görə həmin anlayışın izahı ölməzlik ideyasının ontoloji əsaslarının tədqiqində mütləq öz əksini tapmalıdır. Insan ölməzliyi ideyasının ontoloji əsaslarının tədqiqi üzvi aləmdə həyat və ölüm fenomenlərinin araşdırılmasını tələb edir. **Məqsədi:** Ekzistensializm konsepsiyasında antropoloji ideyaların tədqiqi **Alınmış nəticələr:** Məqalədə irəli sürülən ilkin hipoteza ondan ibarətdir ki, həmin ideyanın ən vacib əsası ayrıca bir obyektiv varlıq olan həyatın spesifik xüsusiyyətləridir. **Elmi tədqiqat işi 4. Türk mifoloji sistemində fəlsəfi problemlər** **Elmi tədqiqat işi üzrə çalışan əməkdaşlar:** dos. N.S.Süleymanov Xalq yaradıcılığı insanların həyatında aktuallaşır və orada konkret məzmun alır. Həm də əsrlərlə mövcud olan formaları konkret şəxslər improvizasiya əsasında yeniləşdirir. Bununla yeknəsəklikdən yaxa qurtarılır, həm də ənənə hər şəxsin ifasında yeni nəfəs alır. Ənənə saxlanır, ancaq yeni ritmdə və nəfəsdə ifadə olunur. Bu da onu göstərir ki, miflər əslində daim yaşayırlar, onlar əsrlərdən əsrlərə yeni improvizasiyada keçirlər. Tarix elə bil folklorun təkamül yolu, bəşəriyyətin yaşam qaydasıdır. **Aktuallığı:** Mif özünütəşkil edərək insanda yaşayır və insanı yaradır. Bu proses ümumi səviyyədə xaosdan nizamlılığın yaranması təsiri bağışlayır. Bunun mexanizmləri isə informasiyanın seçilməsi, qiymətliliyi, kollektiv yaddaşın varlığı ilə izah olunur. Onların hər birinin ayrılıqda rolu ilə yanaşı yaratdıqları kollektiv effekt miflərin təkamülünü müəyyənləşdirir. Mifin toplumdakı rolunun fəlsəfi təhlili, həm də praktiki əhəmiyyəti ona görə aktualdır ki, Mif bütövlükdə bu və ya digər toplumun mahiyyətini, yəni, onun həm keçmişini, həm də gələcəyini dərk etməyə yardımçıdır. Bu mənada qədim türk xalqlarının dünyagörüşü, fəlsəfi baxışları, mifologiyası, bütünlüklə mənsub olduğu dəyərlər toplusunun Azərbaycan fəlsəfi fikir tarixində fundamental tərzdə tədqiqata cəlb edilməsi bu günümüzün ən aktual problemlərindən biri olaraq qalmaqdadır. **Məqsədi:** Türk mifologiyasının əsas xüsusiyyətlərinin araşdırılması **Alınmış nəticələr:** Türk xalqlarının tarixinin, mədəniyyətinin, fəlsəfi düşüncə sisteminin dərindən və hərtərəfli tədqiq edilməsi

		qloballaşan dünyada onun layiq olduğu yeri qazanmasına, minilliklərin yaddaşından süzülüb gələn zəngin dəyərlərinin obyektiv qiymətini əldə etməsinə yardımçı ola bilər. Çünki hər bir millət yaddaşı ilə doğulub, yaddaşı ilə yaşayar. Yaddaş millətin ruhudur. **Elmi tədqiqat işi 5. Cübran Xəlil Cübranın dünyagörüşünün əsas mahiyyət** **Elmi tədqiqat işi üzrə çalışan əməkdaşlar:** f.ü.f.d Ü.R.Ağabəyova Cübran Xəlil Cübran yaradıcılığı fəlsəfi, əxlaqi-mənəvi, estetik problemlərin həllinə yönəlmişdir. **Aktuallığı:** Agır və qəmli həyat şəraitindən irəli gələn düşüncələrindəki kədərli notlar onun yaradıcılığında sentimental ruhunun formalaşmasına öz təsirini göstərmişdir. Sonrakı mərhələdə yazıçı-mütəfəkkir romantizmə meyl etmiş və əsərlərində yer alan sevgi, təbiət, azadlıq, gözəllik, həyat və ölüm, xeyir, qarşılıqlı anlaşma, günah və cəza, sevinc və kədər, göz yaşı və təbəssüm, millət haqqında ideyalarını müfəssəl şəkildə şərh etmişdir. Təbiətə böyük həssaslıqla yanaşan mütəfəkkir, onu ilahiləşdirir. Xəlil Cübran insanla təbiət arasında analogiya apararaq onu insan həyatının önəmli məqamı kimi dəyərləndirir və onların ayrılmaz əlaqədə və vəhdətdə olduğunu dönə-dönə qeyd edirdi. **Məqsədi:** Tədqiqat işində mütəfəkkirin əsərlərinə müracət edərək, Cübran Xəlil Cübranın fəlsəfi görüşlərin tədqiqi **Alınmış nəticələr:** Tədqiqat işində Cübran Xəlil Cübran yaradıcılığının əsas hissəsini təşkil edən sentimentalizm və romantizm ideyalarını şərh etməyə çalışmışıq. İnsanın müsbət keyfiyyətlərini önə çəkərək onu dəyərləndirməsi, sevginin, gözəlliyin insan həyatında başlıca amil olduğunu dəfələrlə qeyd etməsi Cübran yaradıcılığının nə qədər əhəmiyyət daşıdığından xəbər verir. **Elmi tədqiqat işi 6. Mədəniyyətlərin öyrənilməsində psixoanalitik yanaşma** **Elmi tədqiqat işi üzrə çalışan əməkdaşlar:** f.ü.f.d. S.M.Veyisova Tədqiqat işinin mövzusu “Mədəniyyətlərin öyrənilməsində psixoanalitik yanaşma” adlanır. **Aktuallığı:** Tədqiqat işinin nəticəsində psixoanaliz prinsiplərinin formalaşmasının və mədəniyyətlərin öyrənilməsində əhəmiyyəti , Ziqmund Freyd və onun davamçılarının töhfəsi müəyyən edilmişdir. **Məqsədi:** Tədqiqatın məqsədi psixoanaliz prinsiplərinin

formalaşmasını və mədəniyyətlərin öyrənilməsi üçün əhəmiyyətini, mədəniyyətlərin öyrənilməsində Z. Freyd və onun davamçılarının töhfəsini müəyyən etməkdir

Alınmış nəticələr: B. Rayx, O. Rank, G. Roxeim, eləcə də M. Mid, R. Benedikt, J. Dollard və digərlrinin konsepsiyalarında mədəniyyətlərin öyrənilməsində psixoanalitik yanaşma araşdırılmışdır.

Elmi tədqiqat işi 7. Qırmızı Professorlar İnstitutu və onun azərbaycanlı müdavimləri

Elmi tədqiqat işi üzrə çalışan əməkdaşlar: f.ü.f.d. S.Ə.Nemətzadə

Elmi tədqiqat işi ilə bağlı kafedranın elmi-tədqiqat işləri planında nəzərdə tutulan "Qırmızı Professorlar İnstitutunun azərbaycanlı müdavimləri" mövzusunda araşdırma aparılıb.

Aktuallığı: Tədqiqat işində Sovet hakimiyyətinin ilk illərində elm və təhsil sahəsində baş verən dəyişikliklər, marksist ideologiyası zəminində formalaşan sosial nəzəriyyələr araşdırılmış, 1921-ci ildə təsis edilən Qırmızı Professorlar İnstitutunun fəaliyyəti işıqlandırılmışdır.

Sovet İttifaqının ideologiyasını təmsil edən və təhsil müddəti üç-dörd il olan Qırmızı Professorlar İnstitutunun məzunları arasında Sovet İttifaqına daxil olan bütün xalqların nümayəndələri ilə yanaşı, bu təhsil ocağının türksoylu (azərbaycanlı) müdavimləri də vardı. 1920-1930-cu illərdə Sovet İttifaqının ön sıralarında yer alan dövlət və siyasi xadimlərin, iqtisadçıların, elm və mədəniyyət nümayəndələrinin əksəriyyəti bu siyasi ideologiya məktəbinə göndərilmişlər. Onların aralarında Bakı Dövlət Universitetinin rektoru olmuş, xalqımızın 4 seçkin ziyalısı - Tağı Şahbazi, Maqsud Məmmədov, Məmmədkazım Ələkbərli, Balabəy Həsənbəyov Qırmızı Professorlar İnstitutunun müdavimləri olmuşlar.

Məqsədi: Sovet hakimiyyəti tərəfindən açılan ilk təhsil müəssisəsi Qırmızı Professorlar İnstitutu, onun fəaliyyəti, İnstitutda təhsil alan müdavimlər və s. məsələlərin araşdırılması nəzərdə tutulur.

Alınmış nəticələr: Tədqiqat işinin nəticələri XVIII Türk Tarix Qurultayının məruzələr kitabında çapdadır.

Elmi tədqiqat işi 8.Qədim Çin mifologiyası

Elmi tədqiqat işi üzrə çalışan əməkdaşlar: dos./əv Ş.S.Salmanova

Qədim Çin mifoloji sisteminin dünya mifologiyasında xüsusi bir yeri vardır.Çin filosofu Çjuanczı belə bir ifadə işlədib.

Aktuallığı: Səmavi Ölkəni yalnız Səmavi ölkədə gizlədə

		bilərsiz.Bəlkə də Çin fenomeni əsrlərdən bəri öz, qədim adət-ənənələrini, qədim şifahi xalq yaradıcılığını, dil və fəlsəfi təlimlərini, mifologiyası bu cür qoruyub saxlamaları səbəbindən bu günkü Çin bu dərəcədə inkişaf etmiş ölkədir.Yəni filosofun nəsihəti, əslində, qədim Çin irsinin qorunub saxlanılmasıdır.Çin mifoloji sistemi özünəməxsusluğu ilə diqqəti cəlb edir, əjdaha, simurq quşu, müxtəlif yaradılışı.Dünya daşqını, və s. miflər bir çox mədəniyyətlərdə mövzu etibarılə səsləşsədə, özünəməxsusluğu ilə də diqqəti çəkməkdədir. **Məqsədi:** Tədqiqat işinin məqsədi qədim Çin mifologiyasının fərqli xüsusiyyətlərini və incəliklərini müəyyənləşdirməkdir.Dünyanın müxtəlif ölkələrinin mifologiyası ilə müqayisəli təhlili **Alınmış nəticələr:** Qədim mifoloji sistemin personajlarından biri olan əjdahaya hal hazırda da tikilən, inşa olunan göydələnlərdə belə xüsusi yer ayrılır, bu yer binanın talvar altında güya nə vaxtsa qayıda gələ bilən əjdaha üçün saxlanılır. Bu, təbii ki, müasir çinlilərin nə dərəcədə köhnə inanclarına və adətlərinə olan dərin ehtiramlarını bir sadə nümunəsidir.Elə bu səbəbdən, bəzən, əjdaha qayıdıb deyirlər, belə bir deyim vardır.Bu, xüsusilə, müasir Çin iqtisadiyyatına şamil olunmaqdadır.Çünki mədəni irsə gəldikdə, o, heç bir zaman unudulmayıb. **Elmi tədqiqat işi 9. XIX əsrin sonu və XX əsrin əvvəllərində Türk dünyasında milli oyanış** **Elmi tədqiqat işi üzrə çalışan əməkdaşlar:** müəl.S.Z.Misirxanova Tədqiqat işində XIX əsrin sonu və XX əsrin əvvəllərində türk dünyasının milli kimlik, milli oyanış davasında öndə gedən türk ziyalıların ictimai-siyasi-fəlsəfi baxışları araşdırılmış, müasir Türkiyə dövlətinin quruculuğunda onların ideoloji fikirləri, ümumbəşəri əhəmiyyət daşıyan əsərləri, bu dönəmdə yorulmaz fəaliyyətləri işıqlandırılmışdır.Bu ziyalılar vətənpərvərlik ruhunda yazılmış məqalələrindfə mövcud quruluşun dəyişdirilməsini, konstitusiyalı sistemə keçilməsini, monarxiya rejiminin yaramazlığını tənqid edirlər. **Aktuallığı:** XIX əsrdə Türkiyə ictimai siyasi həyatında formalaşan bütün ideyalar, siyasi-fəlsəfi, ədəbi görüşlər Qərbin təsiri altında yaranmışdır.Millikdə əski dəyərləri müasirləşdirməklə yeni dəyərlər sistemini formalaşdırmaq ən vacib məsələ kimi qoyulmalıdır.Bunun üçün dünyanın mütərəqqi, qabaqcıl dünyagörüşləri əsas olmasa da , nümunə kimi götürülməlidi. **Məqsədi:** Türkçülük ideologiyasının XIX-XX əsrlərdə əldə

		etdiyi inkişafın əsas istigamətlərinin müəyyən olunması və Türk fəlsəfi fikrində meydana gələn meyllərin araşdırılması **Alınmış nəticələr:** Qərb dünyasından Şərqə doğru, xüsusən türk dünyasına , başlıca olaraq Osmanlı imperiyasına qarşı təzyiqlər türk xalqlarının təəsübkeş insanlarını, millətçilərini, ziyalılarını dövlətin mövcud durumla bağlı vəziyyəti, gələcək taleyi narahatlıqla düşündürdüyündən müxtəlif vasitələrlə nicat yollarını axtarmışlar. **Elmi tədqiqat işi 10.** Şahlıq idarə üsuluna qədər olan dövrdə İran fəlsəfə tarixinin formalaşması **Elmi tədqiqat işi üzrə çalışan əməkdaşlar:** f.ü.f.d D.C.Vəliyev Bəşəriyyətin fəlsəfi-tarixi, mənəvi-mədəni, elmi irsində islam fəlsəfəsinin yeri və rolunun tədqiq edilməsi istər müasir dünyada islama getdikcə artan maraq, istərsə də qloballaşma və dinlərin, mədəniyyətlərin dialoqu baxımından Azərbaycan fəlsəfə elmi qarşısında duran mühüm məsələlərdəndir. **Aktuallığı:** Bu müasir dövrün islam dini-fəlsəfi cərəyanlarının təhlilinə daha cox aiddir. Bütövlükdə möhtəşəm Şərq fəlsəfi məkanının zəngin qollarından biri olan Azərbaycan fəlsəfə tarixində müasir islam fəlsəfəsini təşkil edən çoxçalarlı təlim və nəzəriyyələrin, onların yaradıcısı olan şəxsiyyətlərin irsinin əhatəli təhlili və elmi ictimaiyyətimizə tanıdılması bu baxımdan aktual hesab olunmalıdır. **Məqsədi:** İran fəlsəfə tarixi sistemində Şahlıq idarə üsuluna qədər olan dövrün araşdırılması **Alınmış nəticələr:** İslam dini fəlsəfəsinin, demək olar ki, bütün təlim və konsepsiyaları sakral (müqəddəs) islami mənbələrdən və Qurandan qaynaqlandığı üçün onların geniş tədqiqi bu fəlsəfənin nə qədər sonsuz zənginliyə və təzahürlərə malik olduğunu aşkarlamağa imkan verir.
2		**Hesabat dövründə alınmış elmi nəticələr, onların yenilik dərəcəsi** *(nəticələr səlis və konkret yazılmalıdır)*
		1. Mahmud Qaşqarinin “Divani-lüğəti-türk” əsərində “törə”yə dair maraqlı fikirlər mövcuddur.” Toplumun idarə olunmasında mühüm rol oynayan “törə” uzun əsrlər boyu rəsmi qanunlarla yanaşı, öz təsir qüvvəsini saxlayan qeyri-rəsmi göstərişlər sistemi kimi mövcud olmuşdur. 2. Tədqiqat işində göstərilir ki, araşdırılan dövrdə yazıb-yaratmış maarifçi və aydınlarımız milli

		ideologiyamızın əsaslarını yaratmaqla milli dövlətçilik fəlsəfəmizin sonrakı inkişafı üçün işıqlı bir yol açmışlar. 3. Məqalədə irəli sürülən ilkin hipoteza ondan ibarətdir ki, həmin ideyanın ən vacib əsası ayrıca bir obyektiv varlıq olan həyatın spesifik xüsusiyyətləridir. 4. Türk xalqlarının tarixinin, mədəniyyətinin, fəlsəfi düşüncə sisteminin dərindən və hərtərəfli tədqiq edilməsi qloballaşan dünyada onun layiq olduğu yeri qazanmasına, minilliklərin yaddaşından süzülüb gələn zəngin dəyərlərinin obyektiv qiymətini əldə etməsinə yardımçı ola bilər. Çünki hər bir millət yaddaşı ilə doğulub, yaddaşı ilə yaşayar. Yaddaş millətin ruhudur. 5. Tədqiqat işində Cübran Xəlil Cübran yaradıcılığının əsas hissəsini təşkil edən sentimentalizm və romantizm ideyalarını şərh etməyə çalışmışıq. İnsanın müsbət keyfiyyətlərini önə çəkərək onu dəyərləndirməsi, sevginin, gözəlliyin insan həyatında başlıca amil olduğunu dəfələrlə qeyd etməsi Cübran yaradıcılığının nə qədər əhəmiyyət daşıdığından xəbər verir. 6. B. Rayx, O. Rank, G. Roxeim, eləcə də M. Mid, R. Benedikt, J. Dollard və digərlrinin konsepsiyalarında mədəniyyətlərin öyrənilməsində psixoanalitik yanaşma araşdırılmışdır. 7. Tədqiqat işinin nəticələri XVIII Türk Tarix Qurultayının məruzələr kitabında çapdadır. 8. Qədim mifoloji sistemin personajlarından biri olan əjdahaya hal hazırda da tikilən, inşa olunan göydələnlərdə belə xüsusi yer ayrılır, bu yer binanın talvar altında güya nə vaxtsa qayıda gələ bilən əjdaha üçün saxlanılır. Bu, təbii ki, müasir çinlilərin nə dərəcədə köhnə inanclarına və adətlərinə olan dərin ehtiramlarını bir sadə nümunəsidir.Elə bu səbəbdən, bəzən, əjdaha qayıdıb deyirlər, belə bir deyim vardır.Bu, xüsusilə, müasir Çin iqtisadiyyatına şamil olunmaqdadır.Çünki mədəni irsə gəldikdə, o, heç bir zaman unudulmayıb. 9. Qərb dünyasından Şərqə doğru, xüsusən türk dünyasına , başlıca olaraq Osmanlı imperiyasına qarşı təzyiqlər türk xalqlarının təəsübkeş insanlarını, millətçilərini, ziyalılarını dövlətin mövcud durumla bağlı vəziyyəti, gələcək taleyi narahatlıqla düşündürdüyündən müxtəlif vasitələrlə nicat yollarını

		axtarmışlar. 10. İslam dini fəlsəfəsinin, demək olar ki, bütün təlim və konsepsiyaları sakral (müqəddəs) islami mənbələrdən və Qurandan qaynaqlandığı üçün onların geniş tədqiqi bu fəlsəfənin nə qədər sonsuz zənginliyə və təzahürlərə malik olduğunu aşkarlamağa imkan verir.
3		**Ən mühüm elmi nəticələr** *(nəticələr səlis və konkret yazılmalıdır)*
		Rəbiyyət Nurullah qızı Aslanova, Tarixə fəlsəfi baxış, Bakı "Elm və təhsil", 2021,574 səh Rəbiyyət Nurullah qızı Aslanova, Tarihten günümüze devlet anlayışı, Ankara, Berikan yayınevi,2021,462 səh Nərman Salman oğlu Süleymanov.Biz türkleriz! Çadırımız gök kubbesi-monoqrafiya; Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurası, Türkdilli Dövlətlərin Parlament Assambleyası, Türkiyə Odalar və Borsalar Birliyi və Azərbaycan Sahibkarlar Konfederasiyasının birgə layihəsi olan Türk Xaqanlıq tarixi layihəsi çərçivəsində işıq üzü görən yeni kitab, 2020,Türkiyə, İstanbul; 390 səh
4		**Mövzunun yerinə yetirilməsi zamanı istifadə olunan üsul və yanaşmalar**
		Yoxdur
5		**Mövzu üzrə məqalələr** *(müəlliflərin ad və familiyaları açıq şəkildə yazılmalıdır; dərc olunmuş, qəbul olunmuş və ya çapa göndərilib; məqalələrin surətləriniəlavə etməli; internetdəki mənbənin linki göstərilməlidir)*
		Qəmər Cəfər qızı Mürşüdlü "Azərbaycan ictimai-fəlsəfi fikrində dil milli birlik amili kimi"; "1 Millet, 6 Devlet, Ortak Medya Sosyal ve Beşeri Bilimler Uluslararası Kongre kitabı,-17-18 Kasım 2021/Bakü,I cilt , s. 402-408(sertifikatla). **Səbirə Ələskər qızı Nemətzadə,**Рукописные искусства в аспекте истории и философии религии. Вопросы истории. 9(21) Москва 2021. Стр. 257-264. Web of Science. **Səbirə Ələskər qızı Nemətzadə,"**İslam xətt sənəti və məşhur xəttatlar." Dövlət və Din jurnal ı. №6 (67)2020. Səh 95-104. **S.Ə.Nemətzadə,**Azərbaycan mədəniyyətində oyun ənənəsi. Milli İrs jurnalı.(3)2021, s.44-47 **Nərman Salman oğlu Süleymanov,** Philosophical Semantics of Khidr Cult in the People's Memory.

		International Journal of Humanities and Social Science", ISSN 2220-8488 (Print), 2221-0989(Online) Vol. 11 •No. 7 • July 2021 doi:10.30845/ijhss.v11n7p6, Center for Promoting Ideas, USA, p. 38-42. http://www.ijhssnet.com/journal/index/4742 **Nərman Salman oğlu Süleymanov,**Особенности образа Хызыра в мифологическом мышлении. Национальной Педогогический Университет имени М. П. **Fərəcova Fidan Fərid , "**Гендерные отношения в контексте межкультурного диалога»Sosial və humanitar elmlərin müasir problemləri. Buraxılış №28, 2021-ci il, I hissə, səh.26-33 **Veyisova Samira Məlik,**Xaqani Şirvani Kafiyəddin Ömər ibn Osman haqqında. Sosial və humanitar elmlərin müasir problemləri. Buraxılış №28 Bakı. 2021 .s.-34-37 **Daxil Cahangir oğlu Vəliyev** ,Nizami Gəncəvinin humanist ideyaları Sosial və humanitar elmlərin Sosial və humanitar elmlərin müasir problemləri. Elmi əsərlər toplusu. № 28 (I hissə), 2021, s.3-7 **Ülviyyə Rizvan qızı Ağabəyova ,"**Yunus Əmrə yaradıcılığında eşq fəlsəfəsi". Tarix və onun problemləri. Nəzəri, elmi, metodik jurnal. Qarabağ Azərbaycandır! Xüsusi buraxılış, B., "Adiloğlu" – 2020, səh.140-145, (məqalə). **Ülviyyə Rizvan qızı Ağabəyova,** "Yunus Əmrə və onun humanism fəlsəfəsi". Sosial və humanitar elmlərin müasir problemləri. Elmi əsərlər toplusu, Buraxılış № 26, (I hissə), B., 2020, səh. 67-73, (məqalə). **Ülviyyə Rizvan qızı Ağabəyova,"**Yunus Əmrə yaradıcılığında əxlaq məsələləri". Sosial və humanitar elmlərin müasir problemləri. Elmi əsərlər toplusu, Buraxılış № 27, (I hissə), B., 2021, Səh.3-8, (məqalə). **Ülviyyə Rizvan qızı Ağabəyova**,""Azərbaycançılıq" məfkurəsindən multikultural dəyərlərə qədər". Azərbaycan Prezidenti Cənab İlham Əliyev və milli vətənpərvərliyə həsr olunmuş "Müasir təhsilin məzmununda milli-mənəvi və ümumbəşəri dəyərlər" mövzusunda Respublika elmi konfransı. B., "Füyüzat", 4-5 may 2021, Səh. 503-513, (məqalə). **Sevinc Zakir qızı Misirxanova,**Prokurorun ittiham çıxışının etikası Sosial elmlər və psixologiya jurnalına çapa verilib
6		**Mövzu üzrə monoqrafiyalar** (müəlliflərin ad və familiyaları açıq şəkildə yazılmalıdır; kitabın çap olunduğu və ya çapa göndərildiyi qeyd olunmalıdır; kitabın üz qabığı, titul vərəqinin 1-ci və 2-ci səhifəsi, mündəricat və buraxılış məlumatlarının verildiyi səhifələrin surətləri əlavə

		edilməlidir)
		Rəbiyyət Nurullah qızı Aslanova, Tarixə fəlsəfi baxış, Bakı “Elm və təhsil”, 2021,574 səh Rəbiyyət Nurullah qızı Aslanova, Evrensel değerler sisteminde İslam kültürü, İstanbul, “Cinius yayınları” 2021 376səh Rəbiyyət Nurullah qızı Aslanova, Tarihten günümüze devlet anlayışı, Ankara, Berikan yayınevi,2021,462 səh
7		**Mövzu üzrə konfrans materialları** (müəlliflərin ad və familiyaları açıq şəkildə yazılmalıdır; materialın dərc olunduğu, qəbul olunduğu və ya çapa göndərildiyi qeyd olunmalıdır; materialların surətləri əlavə edilməlidir; internetdəki mənbənin linki göstərilməlidir)
		1.Prof. R.N.Aslanova, Türkdilli dövlətlərin fəlsəfi irsinin tədqiqi və tədrisi məsələlə,Историческое знание и преподавание истории в контексте эволюции национального самосознания .Материалы Международной научной конференции/ Отв.ред.Алиева С.И.-М.: НИИ ИЭП, 2021 .-463 с.2021 446-453 səh 2.Prof. Rəbiyyət Nurullah qızı Aslanova, «Türk Halklarının Felsefi düşünce Tarihinin Araştırılması Ve Öğretilmesinin Güncel Sorunları»,4.İNCES-2021. (International Congress of Science Culture and Education). 21-21 oktyabr 2021-ci il tarixində Türkiyənin Alaniya şəhərində Akdeniz Universiteti, Selcuk Universiteti və s. birgə İNCES-2021 “Bilim, Kültür ve Eğitim Kongresi” hibrit (onlayn/ənənəvi) konfrans keçirilmişdir. Konfransın Təşkilat (Elmi)Heyətin üzvü seçilmiş və konfransın təşkilində fəaliyyət göstərmişdir. Türkiyə, Alanya, 2021. Özet Bildirileri Kitabı. Beyn.Konf. s.64. 3. Dos Səbirə Ələskər qızı Nemətzadə,“XX əsrin əvvəllərində Türküstanda cədidizm.” AMEA-nın Şərqşünaslıq İnstitutu. “Şərq xalqlarının I qurultayı – Bakı, 1920. Şərq dünyası 100 il əvvəl və bu gün” adlı Elmi Konfrans. səh 84-85 4. Dos Səbirə Ələskər qızı Nemətzadə, “XX Yüzyılın Başında Türkistan'da Milli Uyanış.” Историческое знание и преподавание истории в контексте эволюции национального самосознания. Международная научная конференция. Научно-исследовательский институт истории, экономики и права. Москва, 2021, стр.397-402 5. Dos/əv Daxil Cahangir oğlu Vəliyev , Əli Şəriətinin mədəni inqilab konsepsiyası müasie baxış bucağında, Ulu öndər Heydər Əliyevin anadan olmasının 98-ci ildönümünə həsr olunmuş Pandemiyanın dünya ölkələrinin sosial-iqtisadi inkişafına təsiri problemləri Beynəlxalq elmi-praktik konfransın

		materialları, Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası Azərbaycan Əmək və Sosial münasibətlər Akademiyası, 31 may 2021, Bakı-2021, .s 221-222 6. Dos/əv Daxil Cahangir oğlu Vəliyev , Nizami Gəncəvinin fəlsəfi ideyaları, Bakı Dövlət Universiteti və M.V.Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinin Bakı filialının birgə təşkilatçılığı ilə 2021-ci ilin 23-24 dekabr tarixlərində “Böyük Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvi və Şərq-Qərb ədəbi-mədəni irsi” mövzusunda beynəlxalq elmi konfrans-çapa verilib 7.Психологические механизмы толерантного поведения, həmmüəllif İ.Məmmədli, Dövlətçilik və şəxsiyyət ,Ümumrespublika elmi-praktik konfransının materialları, 3 noyabr , 2021 ci il, s 30-34 7. S.Z.Misirxanova, Nizami Gəncəvinin düşüncəsində kamil insan obrazı, Bakı Dövlət Universiteti və M.V.Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinin Bakı filialının birgə təşkilatçılığı ilə 2021-ci ilin 23-24 dekabr tarixlərində “Böyük Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvi və Şərq-Qərb ədəbi-mədəni irsi” mövzusunda beynəlxalq elmi konfrans-çapa verilib
8		**Mövzu üzrə tezislər** *(müəlliflərin ad və familiyaları açıq şəkildə yazılmalıdır; tezisin dərc olunduğu, qəbul olunduğu və ya çapa göndərildiyi qeyd olunmalıdır; tezislərin surətləri əlavə edilməlidir; internetdəki mənbənin linki göstərilməlidir)*
		1.Prof. Rəbiyyət Nurullah qızı Aslanova, Türkdilli dövlətlərin fəlsəfi irsinin tədqiqi və tədrisi məsələlə,Историческое знание и преподавание истории в контексте эволюции национального самосознания .Материалы Международной научной конференции/ Отв.ред.Алиева С.И.-М.: НИИ ИЭП, 2021 .-463 с.2021 446-453 səh 2.Prof. Rəbiyyət Nurullah qızı Aslanova, «Türk Halklarının Felsefi düşünce Tarihinin Araştırılması Ve Öğretilmesinin Güncel Sorunları»,4.İNCES-2021. (International Congress of Science Culture and Education). 21-21 oktyabr 2021-ci il tarixində Türkiyənin Alaniya şəhərində Akdeniz Universiteti, Selcuk Universiteti və s. birgə İNCES-2021 “Bilim, Kültür ve Eğitim Kongresi” hibrit (onlayn/ənənəvi) konfrans keçirilmişdir. Konfransın Təşkilat (Elmi)Heyətin üzvü seçilmiş və konfransın təşkilində fəaliyyət göstərmişdir. Türkiyə, Alanya, 2021. Özet Bildirileri Kitabı. Beyn.Konf. s.64. 3. Dos Səbirə Ələskər qızı Nemətzadə,“XX əsrin əvvəllərində Türküstanda cədidizm.” AMEA-nın Şərqşünaslıq İnstitutu. “Şərq xalqlarının I qurultayı – Bakı, 1920. Şərq dünyası 100 il əvvəl və bu gün” adlı Elmi Konfrans. səh 84-85 4. Dos Səbirə Ələskər qızı Nemətzadə, “XX Yüzyılın

		Başında Türkistan'da Milli Uyanış.” Историческое знание и преподавание истории в контексте эволюции национального самосознания. Международная научная конференция. Научно-исследовательский институт истории, экономики и права. Москва, 2021, стр.397-402 5. Dos/əv Daxil Cahangir oğlu Vəliyev, Əli Şəriətinin mədəni inqilab konsepsiyası müasie baxış bucağında, Ulu öndər Heydər Əliyevin anadan olmasının 98-ci ildönümünə həsr olunmuş Pandemiyanın dünya ölkələrinin sosial-iqtisadi inkişafına təsiri problemləri Beynəlxalq elmi-praktik konfransın materialları, Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası Azərbaycan Əmək və Sosial münasibətlər Akademiyası, 31 may 2021, Bakı-2021, .s 221-222 6. Dos/əv Daxil Cahangir oğlu Vəliyev, Nizami Gəncəvinin fəlsəfi ideyaları, Bakı Dövlət Universiteti və M.V.Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinin Bakı filialının birgə təşkilatçılığı ilə 2021-ci ilin 23-24 dekabr tarixlərində “Böyük Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvi və Şərq-Qərb ədəbi-mədəni irsi” mövzusunda beynəlxalq elmi konfrans-çapa verilib 7.Психологические механизмы толерантного поведения, həmmüəllif İ.Məmmədli, Dövlətçilik və şəxsiyyət ,Ümumrespublika elmi-praktik konfransının materialları, 3 noyabr , 2021 ci il, s 30-34 7. S.Z.Misirxanova, Nizami Gəncəvinin düşüncəsində kamil insan obrazı, Bakı Dövlət Universiteti və M.V.Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinin Bakı filialının birgə təşkilatçılığı ilə 2021-ci ilin 23-24 dekabr tarixlərində “Böyük Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvi və Şərq-Qərb ədəbi-mədəni irsi” mövzusunda beynəlxalq elmi konfrans-çapa verilib
9		**İxtira üzrə patentlər, səmərələşdirici təkliflər** *(bütün məlumatlar nümunədə göstərilən qaydaya uyğun olmalıdır)*
		Yoxdur
10		**Mövzu üzrə elmi məruzələr (seminarlar, konfranslar, dəyirmi masalar və s. çıxışlar)** *(bütün məlumatlar nümunədə göstərilən qaydaya uyğun olmalıdır)*
		Yoxdur
11		**Yerli və xarici həmkarlarla əlaqələr** *(bütün məlumatlar nümunədə göstərilən qaydaya uyğun olmalıdır)*

		Yoxdur
12		**Tələbələrin və gənc tədqiqatçıların mövzu üzrə elmi-tədqiqata cəlb olunması haqqında** *(layihələr, məqalələr, konfrans materialları)*
		Yoxdur
13		**Tələbələrin və gənc tədqiqatçılarınelmi məruzələri (seminarlar, konfranslar, dəyirmi masalar və s. çıxışlar) haqqında** *(bütün məlumatlar nümunədə göstərilən qaydaya uyğun olmalıdır)*
		Yoxdur
14		**Elmi problem və ya mövzu üzrə qrant layihəsi** **(***adı, donor təşkilatın adı, BDU-nun layihədəki payı, layihənin ümumi dəyəri göstərilməklə)*
		Yoxdur
14		**Mükafatlar və təltiflər haqqında(elmi fəaliyyətə görə)***(bütün məlumatlar nümunədə göstərilən qaydaya uyğun olmalıdır)*
		Yoxdur
15		**Elmi nəşrlər,dərslik, dərs vəsaitləri, metodik göstərişlər** **Proqramlar:** 1 “Fəlsəfə tarixi” (tədris proqramı). Fəlsəfə tarixi və mədəniyyətşünaslıq kafedrası, B, “Füyüzat”, 2021, 24 səhifə, (həmmüəllif) Q.C.Mürşüdlü 2 “Fəlsəfə tarixi” (tədris proqramı). Fəlsəfə tarixi və mədəniyyətşünaslıq kafedrası, B, “Füyüzat”, 2021, 24 səhifə, (həmmüəllif) Ü.R.Ağabəyova 3 «Основы этики» для студентов ступени бакалавра, Бакинский Государственный Университет, Баку., 2021.17 с.

		F.F.Fərəcova 4 Hüquqi etika, Fəlsəfə tarixi və mədəniyyətşünaslıq kafedrası, B, "Füyüzat", 2021, 16 səhifə S.Z.Misirxanova 5 ABŞ mədəniyyəti və incəsənəti,"Zəngəzurda", Bakı-2021, səh 16 Ş.S.Salmanova 6 Культура и искусство США, ,"Zəngəzurda", Bakı-2021, c 19Ş.S.Salmanova 7 Культура и искусство Китая ,"Zəngəzurda", Bakı-2021, c 35 Ş.S.Salmanova
1 **6**		STATİSTİK CƏDVƏL

Xarici jurnalda dərc olunmuş məqalə 3
Yerli jurnalda dərc olunmuş məqalə 5
Beynəlxalq elmmetrik bazalarda indekslənmiş jurnallarda dərc olunmuş məqalə
Beynəlxalq səviyyəli elmi konfranslarda çap olunmuş konfrans materialı 3
Beynəlxalq səviyyəli elmi konfranslarda məruzə 1
Respublika səviyyəli elmi konfranslarda çap olunmuş konfrans materialı 3
Respublika səviyyəli elmi konfranslarda məruzə 1
Patent (beynəlxalq)
Patent (Respublika)
Qrant layihəsi (beynəlxalq)
Qrant layihəsi (Respublika)
Monoqrafiya 3
Dərslik və ya dərs vəsaiti(proqram) 6

Stuktur rəhbəri___________________prof.Rəbiyyət Nurullah qızı Aslanova

Mövzunun rəhbəri____________________prof.Rəbiyyət Nurullah qızı Aslanova

Fakültə dekanı____________

Tarix ____29.11.2021_______________________